

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Fenomén *singles* jako životní styl

Tereza Ottová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Fenomén *singles* jako životní styl

Tereza Ottová

Vedoucí práce:

Mgr. Alena Pařízková, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Aleně Pařízkové, Ph.D. za její rady a komentáře, které mi byly velmi nápomocné při zpracování této práce. Dále také za její aktivní přístup, výbornou komunikaci a zpětnou vazbu. Zároveň děkuji všem participantům/tkám, kteří se účastnili tohoto výzkumu.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 TEORETICKÉ UKOTVENÍ	3
2.1 Krize rodiny	3
2.2 Moderní partnerské vztahy a jejich přeměna	4
2.2.1 Moderní partnerské vztahy	4
2.2.2 Postmoderní vztahy	5
2.3 Fenomén <i>Singles</i>	6
2.3.1 Definice a charakteristika <i>singles</i>	6
2.3.2 Vymezení kategorie <i>singles</i>	8
2.3.3 Dva pohledy na singlovství	10
2.4 Singlovství jako součást identity a životní styl	11
2.4.1 Singlovství jako součást identity jedince	12
2.4.2 Singlovství jako životní styl	14
2.5 Normy a hodnoty v kontextu se singlovstvím v České republice	16
3 METODOLOGIE	19
3.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky	19
3.2 Výzkumný soubor	19
3.2.1 Kritéria pro výběr participantů/tek	19
3.2.2 Metoda pro výběr participantů/tek	20

3.2.3 Charakteristika participantů/tek	21
3.3 Metoda sběru dat	21
3.4 Etické aspekty výzkumu	23
3.5 Metoda a průběh analýzy	23
4 VÝSLEDKY A INTERPRETACE DAT	25
4.1 Singlovství jako součást identity a životní styl	25
4.3 Problematizování singlovství jako životního stylu.....	26
4.4 Obhajoba singlovství jako životního stylu	30
4.5 Prezentace singlovství jako životního stylu	32
4.6 Nároky společnosti na single muže a single ženy	33
5 ZÁVĚR.....	35
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	38
7 RESUMÉ	43
8 PŘÍLOHY	44

1 ÚVOD

Ve společnosti se čím dál tím více objevují lidé, kteří chtějí z vlastní vůle žít sami. Tito jedinci se běžně nazývají anglickým slovem *singles* – lidé, kteří žijí svobodným a nezávislým stylem života. V současné době je toto téma velmi aktuálním, rozšířeným a také oblíbeným u mnoha sociologů, jelikož ovlivňuje další řadu věcí ve společnosti jako je například vstup do manželství, porodnost nebo rození dětí ve vyšším věku matky. Téma singlovství je dlouhou dobu předmětem zkoumání, jak v zahraničí, tak v české společnosti, v které bych ráda zmínila první a velký zrealizovaný výzkum *singles* vedený předním českým sociologem. Výzkum měl za cíl zmapovat tento začínající a vyskytující jev na našem území, jelikož po sametové revoluci i v ČR došlo k výrazné změně vztahů a naplnění nových životních stylů, a to včetně singlovství. Singlovství je v dnešní době zastáváno především lidmi, kterým je mezi 25 až 40 let a kteří se rozhodli (dobrovolně či nedobrovolně) nenaplňovat život vedoucí k manželství a rodičovství (Tomášek 2003, s. 6).

Mnozí kamarádi a lidé v mém okolí žijí single, což mě silně motivovalo vybrat si tuto problematiku za téma své práce. Také jsem se primárně chtěla zaměřit na malou skupinu lidí, kteří se rozhodli žít sami zcela dobrovolně, tedy na partnerský život nikoho nehledají a po delší době se pro ně singlovství stalo životním stylem i součástí identity. Singlovství přijali za své, ztotožnili se s ním a stalo se součástí jich samotných. Přestože se může zdát svobodné rozhodnutí jedince žít sám velmi ideální a pozitivní, často je problematizováno a zpochybňováno okolím jedince. Dotazem, zda k tomuto zpochybňování dochází u mých participantů/tek začínám svůj výzkum. Většinová populace neustále zastává tradiční normy a hodnoty včetně manželství a rodiny, uvažuje o fázích svého života tradičním způsobem a stejný přístup očekává i od ostatních (Katrňák, Lechnerová, Pakosta, Fučík 2010, s. 105-118).

Proto bych se rámci mé bakalářské práce chtěla výzkumně zaměřit i na to, kdy a jak dobrovolní *singles* pociťují problematizování jejich

životního stylu a jakou volí obhajobu svého singlovství před případnými vnějšími tlaky. Dále by mne zajímalo, jak *singles* prezentují svůj životní styl, jaký má singlovství vliv na sociální vazby a jaké jsou nároky společnosti na single muže a na single ženy.

Práce má tři části. V teoretické části se nejprve budu věnovat krizi rodiny, která dala podnět ke vzniku moderních a postmoderních vztahů. Následně představím výše zmiňované vztahy. Posléze přejdu k samotnému fenoménu *singles*, u kterého se zaměřím na jeho definici, charakteristiku, vymezení a pohledy. V dalších kapitole představím mé stěžejní téma, tedy singlovství jako součást identity a zároveň životní styl jedince. Závěrečná část teorie se bude zabývat normami a hodnotami zastávanými v naší společnosti, které problematizují singlovství pojímaný jako životní styl.

V metodologické části nejprve představím výzkumné otázky a výzkumný cíl práce. Dále přejdu na výzkumný soubor, kde popíši hlavní kritéria pro výběr participantů/tek, vybranou metodu výběru participantů/tek a participanty/tky stručně charakterizují. Důležitá je i metoda sběru dat, tedy rozhovory, na které se v další kapitole zaměřuji. Zohledním také etické aspekty výzkumu a v závěru této části představím metodu a průběh analýzy dat.

V poslední výzkumné části se budu snažit pomocí tematické analýzy interpretovat základní zjištění získané z rozhovorů a motivy, důvody a kontexty jednání konverzačních partnerů a partnerek. V této části práce představím hlavní témata výzkumu, která jsou rozdělena na několik podkapitol. Singlovství jako součást identity a životní styl, dále mé stěžejní téma problematizování singlovství jako životního stylu a následná jeho obhajoba, prezentace singlovství jako životního stylu a nároky společnosti na single muže a single ženy.

2 TEORETICKÉ UKOTVENÍ

2.1 Krize rodiny

V úvodu teoretické části se zabývám tématem, které podle mého názoru souvisí se singlovstvím jako životním stylem a navazuje na téma moderních a postmoderních vztahů a jejich variabilitu. Ve své práci jsem nevěnovala pozornost tomu, jak se rodina definuje nebo jak se po staletí vyvíjí, spíše jsem se soustředila na aspekty spojené s její tzv. krizí.

Krizi můžeme datovat do 60. let, kdy se začíná diskutovat o tehdejší model rodiny. Singly (1999) definoval tehdejší stav jako za tzv. postmoderní rodinu, více se ale ve společnosti užívá jiné označení tohoto období, a sice krize rodiny. Mezi charakteristické rysy krize patří menší potřeba být v manželském svazku, což ohrožuje pevný základ rodiny, která je na manželství postavena. Současně s tím vznikají zákony, v kterých už rozvod není nereálným a stigmatizovaným prvkem v dané společnosti. Do popředí se dostává i feminismus, který kritizuje roli, kterou zastávala žena ve společnosti - neveřejnou osobu spoutanou pouze s domácností. Tím dokazuje, že rodinu nepovažuje za tu nejdůležitější. Lidé tedy spolu žijí, ale méně často vstupují do manželství. To ale neznamená, že manželství zaniká, jenom není společností stoprocentně přijímáno (Singly 1999, s. 90). V historii totiž byla rodina pojímána jako důležitá a potřebná, starala se o mnoho věcí a lidmi byla přijímána s úctou. Dnes už rodina částečně ztrácí výlučné postavení ve společnosti, což snižuje její stabilitu, ale ne její funkci (Jandourek 2009, s. 116).

V současné době není společnost založená pouze na rodině a domácí sféře, ale především na sféře veřejné, kdy dochází k převzetí několika rodinných činností do správy státu a institucí. Můžeme to brát ale i z té pozitivnější stránky. Rodina už sice nemá tolik pravomocí a povinností, ale na druhou stranu se nemusí starat o tolik věcí sama a dochází k zbavení tíhy a tlaku (Jandourek 2009, s. 116).

Konkrétněji proměny rodiny a její krizi v 60. letech zaznamenali demografové v několika velmi podstatných bodech. Z bodů vycházelo, že se ženy i díky feminismu dostávají čím dál více do veřejné sféry, především do zaměstnání, a tím se postupně mění jejich pozice v rodině. Také se zvyšuje počet lidí, kteří se z vlastní vůle rozhodli nevstoupit do manželství a nemít děti, těch, kteří spolu žijí „na hromádce“, tedy bez manželského slibu a těch, co žijí sami (Singly 1999, s. 87).

Je důležité v tomto ohledu propojit sníženou stabilitu rodiny s mým tématem bakalářské práce. Je znatelné, že už v 60. letech dochází ke vzniku nových forem partnerských vztahů, ale i k růstu lidí, kteří žijí úplně sami. Především je tomto kontextu podstatné, že singlovství, převážně tedy v západní společnosti, není neznámým fenoménem, který vznikl v posledních dvou či tří desetiletích.

2.2 Moderní partnerské vztahy a jejich přeměna

Jak lze vyvodit z výše napsaného, singlovství se stává novou alternativou manželství a rodiny, objevují se ale i jiné způsoby společného žití, které nemusí vždy skončit manželstvím. Obecně dochází k poklesu uzavíraných manželství, k menší porodnosti a ve větší míře si můžeme vybírat z různorodých životních stylů, především v oblasti partnerských vztahů (Tomášek 2007).

2.2.1 Moderní partnerské vztahy

V důsledku krize rodiny byla potřeba ustanovit nová pravidla, která nahradila pravidla tradiční, a daly podnět ke vzniku nového pojetí vztahů, tzv. moderním vztahům. Moderní vztahy, které vzešly z nových pravidel, tedy začali zastávat ti, kteří se řídí pouze svými pocity a nedají na názory okolí či společnosti. Nejdůležitější je pro ně samotná láska partnera, kterou neustále potřebují pro svojí realizaci (Katrňák 2000, s. 308).

Kromě menšího vlivu rodiny, byl jednou z příčin, který odstartoval proměnu tradičních vztahů ve vztahy moderní proces individualizace. *„Individualizace v tomto smyslu znamená, že biografie člověka je vyvázána*

z daných determinací, je otevřená a závislá na vlastních rozhodnutích a uložena každému jednotlivci jako úkol, který musí svým jednáním zrealizovat.“ (Beck 2004, s. 216) Jedinec si tedy svůj život utváří sám a možnosti, které mu nabízí společnost, jsou pro jeho rozhodování méně důležité. Jeho život se stává čím dál tím více osobitějším, není tedy určován a ustanoven společností, ale musí být vytvářen z velké části jím samotným. (Beck 2004, s. 216).

Další věc, která ovlivnila podobu moderních vztahů, byla změna pohledu na intimitu jedince. Člověk už nedává najevo své osobní pocity, naopak intimita se stává středobodem jeho života. Intimita má vytvářet soulad partnerského života a osobnosti člověka. Především vytvářet prostor, který by byl pouze soukromým (Giddens 2012, s. 55). Celá tato proměna intimity vedla k tomu, že lidé už nebyli, co se lásky týče, pasivními osobami. Přestávají žít život podle norem, měřítek a průměrů a začínají naplňovat nový vztah, který se stává čím dál tím více intimnějším, osobitějším a vlastním, tedy výjimečným. Jde tedy o určité odpoutání od norem a hodnot společnosti a obecně se moderní vztahy ztotožnily se svobodou a ukazují nám, jakou cestou máme jít (Možný 2006, s. 243-244).

Na základě představených autorů, vytvářejí moderní vztahy nový obraz lidí, kteří se začínají chovat v partnerském životě odlišným způsobem. S faktory, které zapříčinily proměnu vztahů (menší vliv rodiny, obrat k individualizaci a proměna intimity) došlo k jejich novému nastavení.

Moderní vztahy ale nejsou jedinou podobou vztahu, která v moderní společnosti vznikla. V posledních letech se objevují další pohledy na to, jak se v partnerství chovat a vznikly tzv. postmoderní vztahy (Katrňák 2000, s. 311).

2.2.2 Postmoderní vztahy

Postmoderní vztahy vznikly reakcí na moderní vztahy a dalo by se říci, že se vůči nim i vymezují. Od moderních vztahů plné romantické lásky se liší především v tom, že nekladou důraz na zobrazení vlastního života

a osobnosti. Mnohem důležitějšími jsou pro ně prožitky, tedy nezabývat se minulostí a převyprávěním svého života, ale prožívat s partnerem v přítomnosti různé situace, zážitky, záliby a další (Katrňák 2000, s. 311-315). „*Tím, že partnerské vztahy nejsou budovány na společně sdílené intimitě, se stávají křehčími a přechodnějšími. Na druhé straně ovšem vedou k mnohem větší partnerské toleranci, respektu a vzájemnému uznání.*“ (Katrňák 2000, s. 314) Postmoderní vztahy také věnují velkou pozornost sexualitě, ale v jiném slova smyslu než tomu bylo dříve. Ne v podobě romantiky, ale sexuální přitažlivosti a atraktivity. Tím, že se změnil způsob, jak vztahy naplňovat a velmi podstatná se pro jejich vznik stala atraktivita a přitažlivost, začali lidé sami o sobě přemýšlet především sebekriticky, o tom jak moc jsou atraktivní a přitažliví, tedy jak jsou sami se sebou spokojeni (Katrňák 2000, s. 314).

Obecně můžeme vyvodit, že díky proměně moderních vztahů a rodiny k „postmoderní“, samotný vztahy ztrácejí význam a hodnoty, které dříve měli. Dnes už mnoho lidí neusiluje o to mít perfektní a ideální rodinu, ovšem mnohem žádanější je, aby člověk našel své vlastní osobní štěstí a pohodu (Singly 1999, s. 91).

2.3 Fenomén *Singles*

Tím, že ve společnosti došlo ke změně našeho vztahu k rodině a k proměně partnerských svazků, se dostáváme k fenoménu, který se dostal do popředí, k další formě, která se v souvislosti s nimi rozmohla a rozrostla - fenomén *singles*.

2.3.1 Definice a charakteristika *singles*

Singlovství je obecně definováno jako rozhodnutí člověka nenaplňovat stabilní partnerské vztahy nebo nevstupovat do manželství či znovu manželství (Stein 1975, s. 489). Podle zmíněné definice je zřetelné, že se jedná o dobrovolné rozhodnutí jedince, tím pádem vymezení singlovství není úplné. Například vynechává ty jedince, kteří nejsou s tímto stavem spokojeni, ale jsou sami, a měli by tedy také spadat pod pojem

singles. Definici jsem ale vybrala na základě toho, že je vhodná pro téma mé práce, kde singlovství jako dobrovolné rozhodnutí je její důležitou částí.

Kuhn (1955) reflektoval, že rozhodnutí být single může souviset s řadou osobních, ale i společenských problémů, se kterými se jedinci potýkají. Uvedl několik charakteristik, které vedou jedince k rozhodnutí být single. Za nejčastější důvod byl považován strach lidí z manželství nebo z navázání partnerského vztahu (Kuhn 1955 in Stein 1975, s. 492). Tato uvedená charakteristika byla ale v 80. letech vyvrácena a označena za mýtus (Cargan, Melko 1982 in Tomášek 2003, s. 6). „*Pro většinu singles je manželství předpokládanou součástí budoucnosti a většina z nich očekává vstup do manželství během pěti let.*“ (Cargan, Melko 1982 in Tomášek 2003, s. 6)

Další charakteristiky spojované se *singles* jsou následující: zájem spíše o jedince stejného pohlaví; jedinci jsou závislí a upoutávají se na své rodiče; mají chatrný zdravotní stav či vykazují nějaké známky deviantního chování; nejsou podle jejich názoru přitažliví nebo neumí být zodpovědní. Dále neustále hledají pravou lásku, která je založena pouze na naivních představách a neodpovídá realitě. Také manželství mohou vnímat jako něco, co by mohlo zničit a změnit jejich profesi (Kuhn 1955 in Stein 1975, s. 492). Na základě autorových myšlenek doplňuji, že může také docházet k separaci lidí od vnějšího světa, ať už jejich přílišným nasazením pro danou věc (například v zaměstnání) nebo s ohledem na to, kde žijí (malé izolované venkovské oblasti). Všechny tyto charakteristiky, které ale nemusí být vždy pravdivé a univerzální pro všechny *singles*, jak jsem ukázala na vztahu k manželství a partnerství, obecně velmi omezují šance lidí najít si stálého partnera.

V souvislosti s výše zmíněnou definicí, *singles* nejčastěji uváděli, že jim tento životní styl přináší především samá pozitiva a výhody, mezi které patří osobní realizace a plné soustředění ve své profesi, volný čas na záliby a přátelé, a také pocity svobody a nezávislosti (Stein 1975, s. 489).

Giddens (1999) ale upozorňuje na to, že tento způsob žití nemá jenom světlé stránky, ale také ty stinné. Singlovství si na lidech vybírá daň v podobě izolovanosti od okolního světa, osamělosti z nenavázání vztahu a v podobě neustálého probírání svého života, což vede ke stavům zoufalství a lítosti (Giddens 1999, s. 180).

Podstatné je také to, že *singles* jako termín pro lidi, kteří žijí bez partnera či partnerky, není univerzální pojem, protože v každém věku a v každé fázi singlovství znamená něco zcela jiného. Nejvíce svobodných lidí je ve věkové hranici od 20 do 30 let. V této době je často singlovství přijímáno kladně a chápavě, ale jak se ukázalo v mém výzkumu, je i z velké míry problematizováno. Změna nastává v momentě, kdy po překročení hranice více než 30 let žije člověk stále sám. Od tohoto věku se *singles* řadí mezi menšinovou populaci, kdy nejčastější zastoupení mají lidé, kteří si jedním či více manželstvími prošli. Singlovství je často v tomto ohledu považováno za méně vhodný stav (Giddens 1999, s. 180).

2.3.2 Vymezení kategorie *singles*

Vymezení kategorie *singles* je obtížné a nelze přesně definovat, co vše můžeme pod tento pojem zahrnout. Nabídnou dvě typologie singlovství, které jsou podle mého názoru nejznámější a nejlépe definují a charakterizují kategorii *singles*. Typologie se od sebe odlišují výběrem kritéria členění. První typologie si za kritérium určila míru otevřenosti a uzavřenosti vztahu. To znamená, nakolik je vztah mezi dvěma partnery otevřený i dalším známostem nebo jestli se jedná o exkluzivní záležitost pouze mezi nimi samotnými. Druhá typologie zvolila za kritérium rozhodnutí jedince (dobrovolné či nedobrovolné) a délku trvání tohoto stavu.

Obě typologie ale mají společnou jednu zásadní věc. Obě zahrnují nesezdané soužití do singlovství, i když bychom v dnešní době kohabitaci za plnohodnotné singlovství už nepovažovali. Dnes je totiž nesezdané soužití spíše pojímáno jako určitá možnost lidí, kteří nechtějí vstoupit do manželství nebo jako zkouška před jeho vstupem (Tomášek 2003, s. 6).

První typologie *singles*, kterou vypracoval Staples (1981), zahrnuje 5 skupin a jejich rozdělení bylo na základě otevřenosti či uzavřenosti vztahu. Následně představím jednotlivé skupiny. Prvním a nejvíce používaným typem vztahu je tzv. *free floating unattached*, který využívají lidé bez velkých očekávání a domlouvají si především schůzky, které jsou pouze sexuální. Druhým uvedeným typem je stabilní vztah, ale ne zcela monogamní, také anglicky označován jako *open-coupled relationship*. Jedná se o vztah, který není pouze mezi dvěma osobami, protože z pravidla může být otevřen i dalším známým. Naopak třetí typ - *close-coupled relationship* je uzavřený monogamní vztah nebo tzv. *exkluzivní vztah*. Do čtvrtého typu autor zahrnul jedince, kteří se do budoucna hodlají vzít nebo ty, kteří spolu žijí (nesezdané soužití) – *single v jedné domácnosti*. Poslední skupinou byli především starší lidé, kteří vedou velmi pohodlný, obdobný, ale stabilní „*život solitéra*“ – *accommodationalist* (Staples 1981 in Tomášek 2003, s. 6).

Druhou typologii, která podle mého mínění vhodněji definuje skupinu *singles*, vytvořil Stein (1981). Hlavním kritériem pro výběr lidí do jednotlivých skupin byla volba a doba trvání stavu. Jedince rozdělil na: *Dobrovolně dočasní* – především mladí lidé, pro které sňatek ani partner není prioritní záležitostí a sami se rozhodli žít nějakou dobu *single*. *Dobrovolně stabilní* – především lidé, kteří mají partnery, žijí spolu, ale nehodlají svůj vztah utvrdit sňatkem, žijí tzv. „*na psí knížku*“, také lze do dobrovolně stabilních zahrnout náboženské skupiny, které manželství neberou v úvahu. *Nedobrovolně dočasní* – především mladí lidé, kteří se neustále snaží někoho najít, také starší lidé, pro které se stává singlovství něčím novým, nežádoucím a dočasným. *Nedobrovolně stabilní* – lidé, kteří usilovali o partnerství a stabilní vztah, ale nikoho se jim nepodařilo najít a po nějaké době vzdali hledání a smířili se singlovstvím (Stein 1981 in Tomášek 2003, s. 6).

V mé bakalářské práci se zaměřuji především na první Steinovo vymezenou skupinu dobrovolně dočasných jedinců, a na kterou soustředím svůj výzkum. Pro svůj výzkum potřebuji pouze ty, kteří jsou

svobodní dobrovolně. V Staplesově typologii bych mohla pracovat také s jeho první skupinou, která je podle mého názoru ale nedostatečně vymezena, a proto jsem hledala participanty do svého výzkumu podle Steinova typologického vymezení.

V návaznosti na vymezení singlovství a vztahovosti v rámci něj, je potřeba krátkého zaměření na český kontext, v kterém bylo singlovství především po roce 1989 zkoumáno. Tomášek (2006) realizoval velký výzkum singlovství, jehož přínosem bylo zjištění, že lidé, kteří žijí sami, často udržují pravidelné vztahy. V žádném případě se nejedná o partnerské vztahy v pravém slova smyslu, protože jsou chápány především sexuálně nebo přátelsky. Tyto vztahy jsou velmi zvláštní, na jednu stranu mohou být jednorázové, nemít dlouhého trvání a neovlivňovat jedincovo život, ale na druhou také dlouhodobé, velmi silně zakotvené vztahy na celý život, například vztahy přátelské (Tomášek 2006). Takže lidé ve skutečnosti sami nejsou, i když sami sebe označují za *singles* (Tomášek 2006, s. 96). Obecně je naplnění těchto velmi nestabilních vztahů výhodné v nezávislosti na druhé osobě, jak v podobě zamilování nebo finančních záležitostí. Většinou se jedinec dostane do společnosti, zvýší si své sebevědomí a především se pouze baví, nejedná se o žádný stav zoufalosti z pocitu samoty (Kholová 2007).

2.3.3 Dva pohledy na singlovství

Na singlovství se také můžeme dívat dvěma pohledy či modely, které se od sebe odlišují především tím, jaké charakteristiky mu přisuzují. První model je velmi tradičně založen a vytváří o *singles* stereotypy, které mají negativní konotace. Nejzřetelněji se tyto stereotypní názory týkají lidí, kteří nevstoupili do manželství, protože ti jsou se skupinou *singles* spjati nejvíce. Většinou je vysvětlení toho, proč jsou lidé sami, velmi hanlivě podáno a ve výsledku je singlovství považováno za deviantní chování. Tento model argumentuje tím, že svobodné jedince nikdo nechce a sami si z různých osobních důvodů nedokáží najít partnera, s kterým by vstoupili do manželství a založili domácnost (Keith 1980, s. 301, 305). Z výše

napsaného je zřejmé, že tento pohled pohlíží na singlovství jako nedobrovolný stav jedince, který je uplatňován pouze tehdy, kdy manželství není možné. Vůbec se nebere v potaz, že singlovství může být pojmáno i jako dobrovolně vybraný životní styl. V dnešní době je tento názor čím dál tím méně prosazován, protože obsahuje negativní konotace.

Nicméně i Stein (1975) vidí singlovství jako méněcenné díky nastavení systému, který prosazuje manželství jako nejdůležitější hodnotu ve společnosti. Tím pádem dochází k tlakům na *singles*, které mají za cíl zvýšit stabilitu manželství, která se čím dál tím více zmenšuje. Tím ale dochází k diskriminaci single lidí, jak ze strany institucí, například v zaměstnání či vzdělávání, tak ze strany komerce. Také představa společnosti o singlovství produkuje stereotypy. Lidé, kteří žijí sami, musí neustále čelit různým stereotypům, které jsou o nich vytvářeny. Média zase zobrazují *singles* jako ty, které nikdo nechce, a proto jsou sami nebo jako ty, kteří si až moc užívají a baví (odkaz na starého mládence) (Stein 1975. s. 496). Žena je naopak prezentovaná jako velmi zoufalá osoba, která neplní očekávání společnosti. Je jí často zdůrazňováno, že by si měla najít partnera a nebyť pořád sama (Taylor 2012, s. 35).

Druhý model a pohled na singlovství zdůrazňuje dobrovolné rozhodnutí naplňovat single život. Je to model, který na singlovství už pohlíží jako na životní styl a součást identity jedince. Jedinci se výběrem tohoto životního stylu, lépe vyrovnávají s tlaky, které na ně působí ze strany okolí (Keith 1980, s. 305). Tento uvedený pohled na singlovství již pohlíží s respektem a akceptuje výběr singlovství jako životního stylu jedince.

2.4 Singlovství jako součást identity a životní styl

Mým hlavním zaměřením práce je zabývat se svobodně žijícími lidmi, kteří jsou podle typologie Steina „dobrovolně dočasní - lidé, kteří odkládají uzavření nebo znovuzavření sňatku“. (Stein 1981 in Tomášek 2003, s. 6) Tito lidé naplňují novou formu žití, ale na základě jejich dobrovolného rozhodnutí. Nejsou pouze svobodnými lidmi, protože dochází k novému přijetí singlovství, které se stává součástí identity

jedince. Člověk si postupně navyká na tento způsob žití, ztotožní se s ním a je něčím, co si nelze jen tak jednoduše odepřít a opustit to. Singlovství se tedy posouvá na další stupeň.

2.4.1 Singlovství jako součást identity jedince

Identita jedince je velmi komplexně vytvořená a v žádném případě není jednotvárná, neustále se vyvíjí a mění. Důležité je, aby si člověk identitu neustále utvrzoval. To se děje především vyjádřením a prezencí, které jsou většinou odlišné od ostatních. Identita je ale ustanovena i na základě společných vlastností a rysů. Každý se snaží najít něco, co by mohlo být pouze jeho vlastním, a to například názorem, postojem či vlastnostmi. Procesuálně hledáme, vybíráme pouze naší, osobní „ideologii“, kterou následně přijímáme a která se stane součástí nás (Macek, Čermák, Hřebíčková 2003, s. 185). Také dochází k určitému sebepojetí a definování vlastního já (Blatný, Plhánková 2003, s. 92).

Velmi základní vlastností identity je také její vztahovost. Identita nemůže existovat sama o sobě, neměla by tím pro člověka žádný význam. Je potřeba aby se konstruovala ve vztahu k dalším identitám, ale není něčím, co by se nechalo vytvářet pomocí jiných přesvědčení, hodnot a vlastností. Každá identita si snaží najít svoje vlastní vyjádření (Duffková, Urban, Dubský 2008, s. 106).

Pechar (1995) doplňuje, že osobní identita je současně něčím, co se konstruuje na základě vnějších vlivů. Neumí se vytvářet sama od sebe, ale jedině při komunikaci s druhým (Pechar 1995, s. 33). Od autorů výše zmíněných se liší v nahlížení na identitu jiným způsobem než na shluk stabilních vlastností, postojů, přesvědčení a názorů. Člověk identitu ustanovuje tím, že se dostane do společnosti a vyjadřuje se k druhým (Pechar 1995, s. 69).

Na základě autorů, které jsem uvedla, může dobrovolné singlovství být ustavováno v interakci s druhým. Při rozhovoru s lidmi je partnerství jedno z velkých témat. Pokud mají *singles* jiné přesvědčení, postoje a

vlastnosti než jejich komunikační partneři a neztotožňují se s partnerstvím a rodičovstvím, a zároveň jsou přesvědčeni o správnosti způsobu svého žití, dojde při interakci většinou k ustanovení své identity singlovství. Singlovství může být pojímáno jako určitá ideologie, protože se snažíme hledat a vybírat osobní „ideologii“, která se stane součástí nás (Macek, Čermák, Hřebíčková 2003, s. 185). To znamená, že *singles* mají své normy a hodnoty, kterými se řídí, stejně tak jako názory, kterými se vyjadřují.

V kontextu napsaného má identita čtyři statusy, které ji rozčleňují a které souvisí s hledáním nových alternativ. První status „dosažení“ identity zastávají ti jedinci, kteří prošli obdobím nabízení různých možností, hledali svou vlastní osobnost a sami si zvolili, jakou alternativu chtějí zastávat. Druhý status nazývaný také moratoria je u jedinců, kteří procházejí krizí a sami ještě nevědí, jak chtějí do budoucna se svým životem naložit. Třetí status tzv. předčasného uzavření, je identita u jedinců, kteří se rozhodli zastávat přijatou identitu povýšenou na další stupeň. Tento status identity byl totiž schválen a přijat společností, anebo rodinou. Poslední status tzv. „rozptýlené“ identity naplňují ti jedinci, kteří si zatím nevytvořili pevnou identitu a obecně nenakládají s životem podle plánu. (Dvořáková 2008. s. 32). Pro propojitelnost s mým tématem jsou zásadní první a třetí status identity. Dobrovolně dočasné *singles* můžeme zařadit do statusu „dosažení“ identity, jelikož si prošli nějakými vztahy, ale sami si z různých důvodů zvolili být sami. Velmi zajímavá je identita předčasného uzavření. Do této kategorie dobrovolně dočasné *singles* zařadit nemůžeme, protože u nich může a většinou i často dochází k zpochybnění singlovství ze strany jejich okolí a společnosti.

Identita tedy je uvědomění si své osobnosti a vnitřního já, stejně tak jako přijetí norem a hodnot, které považujeme za ty nejlepší. (Bačová 1997, s. 109) *Singles* tedy vytvářejí a částečně i přijímají (procesy individualizace) normy a hodnoty podle kterých budou žít a které jsou pro jejich ustavení nejdůležitějšími.

2.4.2 Singlovství jako životní styl

Singlovství je současně i životním stylem. Jedinci své singlovství přijmou za své a prezentují se skrze svůj přijatý styl života. Máme mnoho životních stylů, které vypovídají o lidech a jejich způsobu chování a činnostech, které zastávají. Jedním z nich je i singlovství.

Singles, kteří se vlastní volbou rozhodli být sami, se prezentovali jako lidé, kteří jsou s tímto stavem velmi spokojeni. Jejich životní styl byl často spojován s cestováním, s dostatkem času na svou rodinu a přátele, s častým věnováním se zálibám a své kariéře. Lidé si tak sami zkonstruovali pozitivní nezávislou identitu i životní styl (Addie, Brownlow 2014, s. 429).

„Nejobvyklejší vymezení, na čemž se snad všichni sociologové shodnou, říká, že životní styl je způsob, jakým lidé žijí.“ (Duffková, Urban, Dubský 2008, s. 53) Obecně se jedná o formu způsobu života, která je vytvářena samotným jedincem (Ortová 2008, s. 1989).

Životní styl především rámuje způsob žití a trávení volného času jedince. Lidé se snaží uchopit svůj život skrze činnosti, které vykonávají, zájmy, které provádějí a názory, kterými se vyjadřují. Většinou se životní styl dobře identifikuje prostřednictvím akcí, na které chodíme, také podle zájmu, který máme o různé věci, témata a události a názory, kterými se snažíme vyjádřit svůj postoj k okolnímu světu (Vyncke 2002, s. 499-451).

S životním stylem souvisí také hodnoty, kterými jsou většinou nějaké cíle, kterých chceme dosáhnout nebo věci, podle kterých se řídíme. Hodnoty, které zastáváme, mohou z velké části ovlivnit náš postoj a chování v různých situacích. Také to, co je pro nás velmi zásadní a podstatné je součástí našeho pohledu na svět (Vyncke 2002, s. 452-543). Každý máme své vlastní hodnoty, které se vytvářejí v kontextu, ve kterém žijeme, a naším způsobem se přetvářejí do individuální podoby (Smolík 2010, s. 38). Základními hodnoty, na kterých je životní styl singlovství

postaven jsou svoboda, nezávislost a seberealizace, přičemž tyto hodnoty mohou být v rozporu s hodnotami zastávanými majoritní společností.

Otázkou také je, jestli si člověk dobrovolně vybral určitý životní styl. Tedy, že chtěl z vlastní vůle žít jiným způsobem a sám si z jakýchkoliv důvodů vybral žít jinak, nebo jestli si ho dobrovolně nevybral, ale musel tak učinit, protože mu nic jiného nezbývalo (Vágnerová 2000, s. 342). Kategorie *singles*, kterými se v mém výzkumu zabývám, žije dobrovolně jiným životem. Studie také ukázaly, že mnoho lidí, kteří staví singlovství jako aktivní volbu, už s ním nepočítají jenom jako s dočasnou situací, ale s dlouhodobým stádiem jejich stavu. Tím pádem se stává součástí jejich identity i životním stylem (Budgeon 2008, s. 311).

Pokud je singlovství přijímáno z vlastní vůle, je lidmi často bráno jako předmět k dosažení osobního rozvoje a úspěchu. Přijetí singlovství jako životního stylu i okolím často mění pohled na samotnou identitu jedince. Ze samotáře/řky, zoufalce/kyně a z toho, který zastává krátkodobé vztahy k tomu, který je finančně nezávislý, má spoustu přátel a obecně je svobodný a nezávislý jedinec (Reynolds, Wetherell 2003: 499-503).

Ale ne všichni dokážou přijmout jedincovo rozhodnutí zastávat jiný životní styl. Často se s daným rozhodnutím pojí rizika a člověk se musí začít učit žít šťastně a spokojeně i přes případný nesouhlas ze strany jeho okolí, většinou nejbližších osob (rodina, přátelé) (Duffková, Urban, Dubský 2008, s. 122-123).

Obecně životní styl může naplňovat jedinec sám za sebe; skupina, která vykazuje podobné vlastnosti, činnosti a názory nebo i celá společnost (Duffková, Urban, Dubský 2008, s. 55-57). Na kategorii *singles* se tedy můžeme dívat z pohledu jedince i skupiny, ale výzkum se zaměřuje na *singles* jako skupinu, která zastává alternativní životní styl lišící se od většinové společnosti.

Alternativní životní styly se v posledních letech velmi rozmohly a více se projevují trendy, které jdou napříč kulturou a časem. Přispívají k vytvoření

různých životních stylů, které stojí vedle nejdominantnějšího modelu, kterým je manželství. Obecně můžeme říci, že jakákoliv jiná varianta, než žít v manželství, je považována za alternativní životní styl (Myricks, Rubin, 1977, s. 357).

Konkrétně singlovství bychom mohli zařadit do alternativního životního stylu, k němuž se hlásí skupiny, fenomény a jevy vyskytující se v naší společnosti, které se neztotožnili se stylem, který je nám představován jako ten nejpříjemnější a vytvořili si vůči němu jistou alternativu, další způsob žití (Duffková, Urban, Dubský 2008, s. 118-120). Lze tedy předpokládat, že dobrovolní *singles* nechtějí žít většinovým stylem společnosti jako je partnerské soužití vedoucí k manželství a raději si zvolili singlovství jako jinou formu žití. *Singles* většinou nechtějí uznávat a dodržovat pravidla, která jim byla nastavena a často jdou i provokativně proti nim, a to například jejich mnohostí sexuálních vztahů nebo nezodpovědným, nezávislým a volnomyšlenkářským chováním.

Shrnutím výše napsaného je singlovství jako životní styl vznikající fenomén, který chce dát najevo, že si můžeme vybírat z mnohosti životních stylů. Jedinec si může vybrat, jakým způsobem žít. Nemusí se podřizovat jen představám společnosti nebo názorům, které mu byli od narození vštěpovány. I přes to, že člověk žijící single musí čelit různým problémům a tlakům, které jsou často velmi negativní, dochází k tomu, že singlovství jako alternativní životní styl neustále vzrůstá. Lidé si ho vybírají pro ty možnosti, které přebíjí i způsobené problémy (Stein 1975, s. 489, 502).

2.5 Normy a hodnoty v kontextu se singlovstvím v České republice

Většinová očekávání společnosti v partnerských vztazích jsou často se singlovstvím v rozporu, a pokud se okolí těmito očekáváním a normami řídí, může singlovství problematizovat a vyvíjet na jednice tlak.

Z výzkumu vyplývá, že mladší jedinci většinou chtějí a žádají vztah, který není pouze povrchním či nestabilním, ale zcela vážným a dlouhodobým, a u kterého je důležité vzájemné porozumění a věrnost.

Starší lidi už mají něco za sebou, takže ti ve vztahu považují za mnohem důležitější nějakou vizi, plán a zodpovědné chování (Katrňák, Lechnerová, Pakosta, Fučík 2010, s. 105-118). Také bylo dokázáno, že mladí lidé uvažují o fázích svého života a mají ve své mysli seznam životních kroků, který je následující: „*odchod od rodičů a přechod k placenému zaměstnání, společné bydlení a sňatek jako přechod k partnerskému životu, rodičovství jako definitivní výměna rolí a vstup do dospělosti.*“ (Katrňák, Lechnerová, Pakosta, Fučík 2010, s. 105-118) Je vidět, že exkluzivní a stabilní vztah, posléze manželství a rodina, jsou stále základními hodnotami u všech generací, tím pádem nemusí souhlasit s životním stylem, který zastávají *singles*.

Sak (2000) také přispěl k názoru, že nalézt partnera, který by byl na celý život, je velkou prioritou pro lidi především mladšího věku. Uvádí, že partner je pro lidi nesmírně důležitý a v tomto ohledu mají silně zakotvený stejný názor. Pokud někdo vybočuje z řady a nechce ze své vlastní vůle najít partnera, může na něj být nahlíženo negativně. V čem se ale lidé dosti různí, je názor na hodnotu rodičovství, a to díky změnám, které se odehrály v posledních několika desetiletích (Sak 2000, s. 69-70).

Naopak Dvořáková (2008) tvrdí, že i rodina je velmi podstatnou částí života. Mladí lidé jsou si podle jejího názoru vědomi, že založení rodiny v budoucnosti je nevyhnutelné i přes nové názory a projevy společnosti, které se neustále mění a vytvářejí (Dvořáková 2008, s. 43, 116).

Singles neusilují o vážné vztahy, o ideálního partnera a ani jako většina nemají nastavenou časovou osu životních událostí. Tento přístup k životním standardům vyvolává nesouhlasné názory, na singlovství či vyvíjení tlaku na lidi, kteří žijí sami.

Většinou ale *singles* pociťují vinu z toho, že nedokážou naplnit očekávání blízkého okolí, která může přejít až k zpochybnění jejich života. Vědomě vnímají zklamání, starost i smutek, jak ze strany rodiny, tak i jejich vrstevníků, kteří už do manželství vstoupili. Pokud se ale sami dobrovolně rozhodli žít jiným způsobem, tak je nic nepřesvědčí a musí si zvyknout a

akceptovat i nesouhlasné názory druhých, tak jako ostatní si musí navyknout na jejich singlovství (Stein 1975, s. 493). Nicméně, jak jsem výše zmínila, *singles* povětšinou naplňují „vztahy“, které jsou nezávazné, a které jim vyhovují v tom, že zanechávají míru svobody.

Poslední dobou se ve společnosti čím dál tím více vyskytují různé fenomény nebo trendy, které se snaží narušit obecně uznávané principy, především v pohledu na způsob žití. Nicméně k rozbití základních struktur společnosti to v žádném případě nevede. I přes to, že někteří lidé vyjadřují nesouhlasné názory k majoritním hodnotám ve společnosti, zůstává partnerství základním zdrojem spokojenosti. Je ale potřeba v tomto kontextu zmínit, že nové liberálně pojaté trendy se snaží projevit skrze svobodu a dochází k tomu, že začínáme naplňovat vztahy, které jsou volněji chápány, než byly například v minulém století (Tuček 1998, s. 63-69).

„Vzhledem k důležitosti partnerských svazků je tedy velmi obtížné odhadnout, nakolik se single jako modus vivendi stane skutečnou filosofií a stylem a nakolik se etabluje jako přechodová doba mezi dosažením profesních, vzdělanostních či zájmových cílů a spojením se stálým partnerem či partnerkou.“ (Linková 2002, s. 47)

3 METODOLOGIE

3.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Jak vyplývá z teoretické části, mým hlavním záměrem je zabývat se singlovstvím jako životním stylem. Výzkum jsem pojala kvalitativně, protože pro danou problematiku preferuji hlubší zkoumání, tj. zohlednit důvody a kontexty jednání participantů/tek. Hlavním výzkumným cílem mé práce je zaměřit se na ty jedince, kteří chtějí být dobrovolně sami. Především mě zajímá, zda se jejich zvolený životní styl problematizuje, a to například v rámci blízkého okolí. A pokud ano, tak jak hájí svůj způsob žití před případnými tlaky okolí. Do mého výzkumu jsem zapojila i genderovou perspektivu, která je v tomto výzkumu velmi vhodná, protože nároky společnosti na single muže se většinou liší od nároků na single ženy.

Výzkumné otázky jsou následující:

- 1) Jestli a jak lidé žijící singles pociťují určité problematizování jejich životního stylu?
- 2) Jakou mají strategii či obhajobu toho být singles pro případné tlaky vnějšího okolí?

Další otázky v mém výzkumu:

- 3) Jak se *singles* prezentují ve styku s ostatními?
- 4) Jaký má singlovství a následná obhajoba/strategie vliv na sociální vazby?
- 5) Jak se nároky společnosti na single muže liší od single žen?

3.2 Výzkumný soubor

3.2.1 Kritéria pro výběr participantů/tek

Pro výběr participantů/tek bylo důležité, aby splňovali následující kritéria. Participanty jsem vybírala podle věku a pohlaví. Pro můj výzkum jsou důležití „dobrovolně dočasní singles - mladí, dosavad nesezdaní a

rozvedení, kteří odkládají uzavření či znovuuzavření sňatku. Jsou otevřeni sňatku, ale hledání partnera má menší důležitost.“ (Stein 1981 in Tomášek 2003, s. 6)

Nejdůležitější požadavek na participanty/tky tedy byl, zda explicitně uvádí, že chtějí být sami a na vztah nikoho nehledají. Kritérium je zvolené kvůli potřebě jasně vymežit kategorii *singles* jako životního stylu. Také je podstatné, že se jedná pouze o dobrovolné jedince, ne o ty, kteří jsou sami, ale partnera či partnerku vyhledávají a chtějí.

Skupina participantů/tek byla také omezena věkovou kategorií od 20 do 40 let, protože fenomén *singles* se týká především mladých dospělých lidí. V tomto věkovém rozpětí lidé nejvíce hledají partnera na vážný vztah, začínají zakládat rodiny nebo se nejčastěji rozvádí.

Pro realizaci výzkumu bylo také nezbytné, aby participanti/tky byli při odpovídání otevření, upřímní a sdílní. I přes mojí snahu a ochotu přizpůsobit se a vyvolat pocit důvěry, tento požadavek nebyl stoprocentně přijímán u všech rozhovorů.

3.2.2 Metoda pro výběr participantů/tek

Svůj výzkumný soubor jsem vybírala metodou sněhové koule. „*Metoda sněhové koule je určena k získávání případů na základě procesu postupného nominování dalších osob již známými případy.*“ (Miovský 2003, s. 19)

Ač se zprvu zdálo, že se *singles* nestýkají s lidmi, kteří žijí podobný život, po prvních rozhovorech se ukázalo, že se často sdružují (ve smyslu přátelí, setkávají apod.) s dalšími lidmi, kteří jsou dobrovolně sami. Prvně jsem tedy participanty/tky našla v mém okolí, většinou z řad příbuzných či blízkých osob, kteří splňovali výše uvedená kritéria, a s kterými jsem následně provedla rozhovor. Při rozhovoru byli participanti/tky tázáni, zda znají další lidi, kteří splňují kritéria pro výběr a popřípadě mi zprostředkovali s těmito osobami kontakt. Další participanty/tky jsem povětšinou osobně neznala, a tím jsem se vyvarovala nebezpečí, které v mém výzkumu

spočívalo v pouhém zastoupení blízkých osob. „*Hlavním cílem metody sněhové koule je směřovat k dosažení co nejrozmanitějšího a nejreprezentovanějšího výběrového souboru.*“ (Miovský 2003, s. 19)

Největší obavu jsem měla z výběru vhodných participantů a participantek do svého výzkumu. Domnívala jsem se, že nebude příliš jednoduché najít *singles*, kteří jsou sami dobrovolně, protože většina chce a snaží se najít dlouhodobého partnera či partnerku. Nakonec jsem ale byla mile překvapena, že prvně vyzpovídání participantů/tek mi dali kontakty na další stejně smýšlející a žijící jedince, což mi velmi usnadnilo hledání dalších participantů/tek výzkumu. Také mi to přineslo odpověď na otázku, kým jsou tvořeny přátelské sítě participantů/tek.

3.2.3 Charakteristika participantů/tek

Výzkumu mé bakalářské práce se účastnili 4 konverzační partneři a 4 konverzační partnerky. Usilovala jsem o rovnoměrné zastoupení obou pohlaví participantů/tek a po osmi rozhovorech jsem další participanty nehledala, protože jsem měla dostatek dat pro své vyhodnocení. Participantů/tek byli ve věku 21-39 let. Vzdělání participantů/tek bylo různé: tři participantů/tek měli vysokoškolský titul, čtyři participantů/tek měli středoškolské vzdělání s maturitou a jeden participant pouze vzdělání základní. V době výzkumu jeden participant se středoškolským vzděláním studoval vysokou školu. Z mých osmi participantů/tek byli pouze dva rozvedení a jeden z nich měl dítě. Celkově čtyři participantů/tek zažili v minulosti dlouhodobý vztah, ale všichni dotazovaní byli v době realizace výzkumu déle než rok bez vážného vztahu a dobrovolně sami. Také během výzkumu nikdo z participantů/tek vážný vztah nenavázal.

3.3 Metoda sběru dat

Jako nejvhodnější metodu sběru dat jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. S každým participantem/tkou jsem vedla jeden rozhovor, který trval v průměru 40 minut.

Rozhovory byly prováděny na několika místech. S lidmi, které jsem osobně znala, byl rozhovor uskutečněn v mém domě. S těmi, se kterými jsem neměla osobní vztah, jsem rozhovor prováděla na domluveném, většinou veřejném místě (v kanceláři participantů, v malé kavárně apod.). Všechny rozhovory byly uskutečněny ve velmi klidném prostředí jen za mé přítomnosti a participanta.

Rozhovory jsem se souhlasem participantů nahrávala na diktafon a posléze přepsala do písemné formy. Nahrávání na diktafon má výhodu v tom, že nic neopomenete a nedojde ke zkreslení dat. Zároveň se během rozhovoru můžete věnovat participantovi, jeho projevu, mluvě, řeči těla apod.

Před rozhovorem jsem si stanovila témata a k nim konkrétní otázky, na které se budu ptát, ale participanti měli zároveň vlastní prostor k vyjadřování. Každý rozhovor začal tím, že jsem se představila a popsala jsem participantům hlavní zaměření práce. Poté jsem jim dala podepsat informovaný souhlas a ujistila je o zachování diskrétnosti a anonymity. Snažila jsem se působit sympaticky a navodit fyzickou i psychickou pohodu. Díky určité intimnosti tématu jsem chtěla, aby byli participanti otevření a sdílní. Následoval souhlas či nesouhlas nahrávání rozhovoru a ujištění, že po přepsání bude záznam vymazán. Poté jsem přistoupila k samotným otázkám výzkumu (singlovství jako životní styl, problematizování a vyvíjení tlaků, obhajoby či strategie před případnými tlaky) a k dalším otázkám, které se k nim vztahovaly. Po rozhovoru jsem participantům poděkovala za odpovědi a zeptala se jich, jestli mi dají kontakt na další vhodné lidi do mého výzkumu.

Při zpětné reflexi se mi rozhovory lépe prováděly s lidmi, které jsem osobně neznala. S blízkými osobami to bylo horší, i když mi důvěřovali, tak jsem je musela často utvrzovat v tom, ať jsou otevření a nezdráhají se mi cokoliv říci. Většinou u velmi intimních otázek nevěděli nebo nechtěli odpovídat. Díky tomu, že jsme měli přátelský a osobní vztah byly pro ně

odpovědi na některé otázky nepříjemné. Ale celkově se mi snažili všichni participant/ky pomoci a mnohé jsem z jejich názorů a zkušeností zjistila.

3.4 Etické aspekty výzkumu

Jelikož mé téma je velmi osobní a pro někoho až intimní, brala jsem v potaz etické aspekty výzkumu. Mým participantům jsem dala podepsat písemný informovaný souhlas, ve kterém bylo vše o průběhu mého výzkumu. V písemném souhlasu jsem uvedla sebe jako odpovědnou osobu výzkumu a ujistila jsem je, že jejich odpovědi budou využity jen pro mou bakalářskou práci. Participant/ky se výzkumu účastnili dobrovolně bez jakéhokoliv nátlaku, zároveň jim byla zajištěna anonymita a diskrétnost. Pro zachování anonymity jsem participantům v mém výzkumu změnila jméno a vystupují pod pseudonymem.

3.5 Metoda a průběh analýzy

Jako metodu analýzy dat jsem použila tematickou analýzu. Autoři Braun a Clarke (2006) považují tematickou analýzu jako velmi užitečný a flexibilní způsob analýzy dat kvalitativního výzkumu. Většinou už před samotnou analýzou máme určenou výzkumnou otázku, a proto je v tomto ohledu tematická analýza velmi vhodná (Braun, Clarke 2006, s. 2). Tematická analýza je také založená na segmentaci dat, která následně umožňuje snadné nalézání vzorců a pravidelností.

Jelikož jsem rozhovory nahrávala na diktafon, můj první krok po sběru dat směřoval k přepsání do písemné podoby. Posléze jsem si všechny přepsané rozhovory přečetla a zvýraznila si zajímavé pasáže, které jsou pro mé dané téma relevantní – data jsem rozčlenila. Naučila jsem se pracovat s programem MAXQDA, který mi umožnil své rozhovory kódovat. Kódování je prostředek, který nám pomůže dát datům pravidelnosti a umožní nám poznat, co mají témata napříč společného. Své rozhovory jsem tedy znovu postupně pročítala a k jednotlivým pasážím, které mi pro můj výzkum přišly důležité, jsem přiřazovala počáteční kódy. Jelikož jsem nekódovala všechny rozhovory najednou, tak jsem dalšími

rozhovory zjišťovala další významné kódy a tím pádem jsem se musela vracet zpětně k prvně okódovaným pasážím a doplňovat do nich nově vzniklé kódy. Bylo to pro mě velmi užitečné, protože jsem si znovu přečetla ty části, které jsem kodovala a znovu je podrobila další analýze. Nakonec jsem si naposled přečetla jednotlivé okódované pasáže, jestli jsem něco zásadního neopomenula. Během kódování jsem pomalu třídila a porovnávala jednotlivé kódy a snažila si je dávat do určitých témat. Posléze jsem témata začala pojmenovávat, snažila jsem se v nich nacházet určité spojitosti, vzorce a pravidelnosti s cílem vysvětlit zkoumaný problém a vytvořit předběžnou interpretaci dat.

4 VÝSLEDKY A INTERPRETACE DAT

4.1 Singlovství jako součást identity a životní styl

Mé rozhovory vždy začínaly uvedením tématu singlovství jako životního stylu. Důležité bylo, abych z odpovědí participantů/tek pochopila, jakou roli pro ně singlovství hraje. Participant/ky odpovídali, že aby se mohlo singlovství stát životním stylem, nemůže být nahodilé nebo „jednorázové“. Abychom mohli někoho označit, že žije životním stylem, musí se jednat o opakovatelnou a typickou věc, tedy projev v každodenním životě (Duffková, Urban, Dubský 2008, s. 55-57). Je potřeba si uvědomit, že je to jejich způsob žití, který většina zastává řadu let. Singlovství se pojímá jako dlouhodobý životní cíl, a ne jako dočasný stav jedince (Budgeon 2008, s. 311).

„Ondřej, 39 let: Žiji single velmi dlouho. Zažil jsem oba dva způsoby, měl jsem i dlouhodobé vztahy, ale posledních dvanáct let žiju spíše single. Jak se říká, už mi to hodně zalézá pod kůži a nejedná se o žádné krátkodobé rozhodnutí.“

Přesto ale uváděli, že sami singlovství zpočátku nevnímali jako jejich součást. Postupem času poznali, že se rádi prezentují jako svobodní lidé, vyjadřují svůj postoj k partnerství a rodině, hájí se, a že i jejich nejbližší okolí je začalo vnímat jako dobrovolně samostatné a nezávislé osoby. Většinou se *singles* nedokáží přizpůsobit partnerům v dlouhodobém vztahu, a po čase si zvyknou na život single. Je velmi těžké se po delší době singlovství znova naučit s někým sžít a sdílet byt i život (Tomášek 2007).

Čtyři participant/ky zažili v minulosti dlouhodobý partnerský vztah. Právě špatné zkušenosti z těchto vztahů byly u nich důvodem volby singlovství jako současného životního stylu. Po určité době zjistili, jak je pro ně výhodné žít single. I další participant vidí v singlovství hodně pozitiv, které zastíní negativa. Nejvíce participantům vyhovuje nezávislost a být fyzicky i psychicky svobodným člověkem, čili nikomu se nezpovídat, na nikoho nebrat ohledy a samotně se rozhodovat. Jako za největší pozitivum

uváděli dostatek volného času na své záliby, rodinu, přátele a zaměstnání, které většinu velmi naplňuje.

„Michal, 33 let: Mám spoustu volného času a nemusím se ohlížet na někoho druhého a vlastně přihlížet k potřebám někoho druhého, to znamená přítelkyně, manželky nebo dětí. Řeším si jenom svoje problémy, a co aktuálně potřebuju.“

4.3 Problematizování singlovství jako životního stylu

Mým hlavním záměrem bylo zjistit, jestli jedinci, kteří žijí dobrovolně sami, pociťují určité problematizování jejich životního stylu. Ve výpovědích participantů/tek se ukázalo, že velmi často.

„Nikola, 26 let: Ano, určitě mám nějaké problémy, nejsou to nijak závažné problémy, ale často na mě ostatní tlačí a ptají se, proč jsem taková.“

„Ondřej, 39 let: Jistě, pociťuji určitý nátlak a postupně se to stává problémem.“

Z odpovědí participantů/tek je také zřejmé, že k problémům dochází působením vnějšího tlaku na jejich osobu. Největší problém ze způsobu žití mělo jejich blízké okolí. *Singles* nevidí problém v tom, že jsou sami, oni si tento styl vybrali a jsou s ním spokojeni, ale jejich okolí je jiného názoru.

Rozhodnutí o dobrovolném singlovství přivolává různé problémy, protože to není jenom o rozhodnutí přijmout jiný styl, ale také o názoru okolí. Velmi často se stává, že s rozhodnutím být single souvisí řada problémů, které ale jedinci musí reflektovat a akceptovat. Musí počítat s tím, že všichni nebudou zastávat kladný postoj k jejich způsobu žití (Duffková, Urban, Dubský 2008, s. 122-123).

Problémy shledávali všichni jedinci, ale v každém případě měly jinou dynamiku a intenzitu. Starší jedinci měli závažnější problémy, které většinou souvisely s rodinnou situací. Rodiny měly pocit, že participantům/tek tzv. „ujíždí vlak“ a na přizpůsobení se většinovým normám společnosti, již nemají dostatek času.

„Michal, 33 let: Rodiče chtějí, abych si konečně už někoho našel. Mysleli si, že budu mít brzo také svatbu stejně jako mí sourozenci nebo alespoň nějaký vztah, ale já takový nejsem.“

„Iveta, 35 let: Všichni chtějí, abych byla šťastná, ale myslí si, že moje štěstí najdu pouze s nějakým partnerem. Pořád mi říkají, abych na vše nebyla sama, že ve dvou se to lépe táhne, je hlavně více peněz. Také říkají, že už nejsem nejmladší, mám dítě a to potřebuje tátu.“

Z citacích je zřejmé, že u starších participantů/tek byla více zmiňovaná rodina a partnerství. Sami participanti/tky si byli vědomi naléhavosti problému, protože jsou ve věku, kdy by si měli založit rodinu, nebo mít alespoň dlouhodobý partnerský vztah. Participant/tky uváděli, že vnímají očekávání, tedy propojení jejich věku a založení rodiny, ale doposud odolávají všem tlakům a zatím nechtějí na svém životním stylu nic měnit. Podpořili tak tezi, že *singles* povětšinou vědomě vnímají přání a nároky blízkých osob na jejich život, ale sami chtějí žít jinak a nehodlají proměnit svůj život jen kvůli druhým (Stein 1975, s. 493).

Mladší participant/tky zprvu uváděli, že žádné problémy nemají. Během rozhovoru si ale začali uvědomovat, že i na ně jsou vyvíjeny tlaky a začínají to pociťovat jako problém, který zprvu nevnímali.

„Kristýna, 23 let: No já žádné problémy nemám. Ani to nikdo neřeší, že jsem sama, jsem mladá a nevidím v tom problém. ... Ale teď, když nad tím přemýšlím, tak občas mají rodiče nějaké řeči. Nejdřív jsem to brala jako srandu, ale teď mám pocit, že to myslí vážně a je to pěkná otrava.“

Proč si participant/tky tlaky neuvědomovali, bylo po několika rozhovorech zřejmé. Často si neuměli spojit některé jejich životní situace s problematizováním svého životního stylu. Nenapadlo je, že by se mohlo jednat o problém nebo vyvíjení tlaku. Až během našeho rozhovoru a na základě konkrétnějších otázek si začali uvědomovat existenci určitého problému. Z výše zmíněné citace participantky vyplývá, že problémy se většinou vyskytovaly v rodinném kruhu, především působením tlaků od rodičů.

V rozhovorech jsem zjistila, že muži a ženy nevnímali tlaky stejným způsobem. Větší tlaky byly vyvíjeny na ženy, které byly neustále spojovány s očekáváním společnosti. Často byly dotazovány, kdy už založí rodinu a budou mít děti. Ženy (především starší) jsou v médiích a společnostech pořád vnímány jako ty, co by měly mít partnera a rodinu. Pokud tak nečiní, jsou prezentovány jako sobecké a malicherné (Taylor 2012, s. 35).

„Kateřina, 32 let: No u nás je to snad v každém rozhovoru. Měla bych přemýšlet nad tou rodinou a dětmi, hlavně pořád kdy už budou ty vnoučata, to je hrozný.“

„Iveta, 35 let: Já dítě mám, s tím problémy moc nejsou, ale rodiče chtějí najít synovi tatínka, abychom byli konečně rodina.“

Muži neuváděli, že mají problémy spojené s rodičovstvím. Pokud byl na ně ze strany rodiny vyvíjen tlak, tak díky tomu, že nemají žádnou partnerku. Muž si podle představ rodiny má najít ženu, která by se o něj postarala a učinila ho zodpovědnějším a šťastnějším. Single muži byli většinou rodinou považováni za lehkomyšlné a nevyspělé, kteří sice mají na rodinu stále dost času, ale partnerství by dalo jejich životům určitý řád.

Dalším mým zjištěním bylo, zda jedinci pocítují problematizování singlovství i v jiném prostředí než je rodina. Ptala jsem se na jejich širší okolí, tedy přátelé a na jejich zaměstnání. U přátel k větším problémům nedocházelo, protože se participant/ky často schází se stejně uvažujícími jedinci.

„Kateřina, 32 let: Já mám kolem sebe hodně single lidí, ženských, kterým je kolem 30, takže tam problémy nemám. Stýkám se s lidmi, kteří jsou nezávislí a chápaví a nijak to neřeší.“

„Antonín, 36 let: Moji kamarádi jsou v pohodě, jasně, že si občas rýpnou, ale není to nic vážného. Je pravda, že většina mých kamarádů je single stejně tak jako já.“

Participant/ky si záměrně vybírají přátelé z okruhu osob s podobným životním stylem. Ať už z důvodu větší pohody (není kritika, působení tlaku, zpochybnění stylu), nebo z důvodu většího porozumění a

podobného způsobu žití. Také si tím utvrzují svůj postoj a životní styl, přátelé jsou důležití pro jejich strukturu identity, osobnost a místo ve společnosti.

V zaměstnání se participanti/tky setkávali s vnějšími tlaky především v situaci, kdy o jejich životním stylu bylo všeobecné povědomí. Často docházelo k situacím, které se projevovaly především častějšími přesčasy, zadáváním více úkolů, kratší dovolenou apod. Občas tyto jevy měly až diskriminační charakter. Instituce (vzdělání, zaměstnání), ale i komerce se dopouští diskriminace single lidí také díky společnosti, která *singles* představuje stereotypně. *Singles* se neustále potýkají s různými stereotypy, které jsou o nich vytvářeny a které následně vedou k odlišnému přístupu a zacházení s jejich osobou (Stein 1975, s. 496). Pořád se na *singles* v některých situacích a momentech nahlíží jako na stigma nebo nějakou deviaci či odlišnost (Keith 1980, s. 305).

„Ondřej, 39 let: Zase se vracíme k tomu volnému času, protože například, když řešíme nějaké pracovní problémy tady v práci nebo když si rozdělujeme úkoly, tak občas zazní - ty nemáš rodinu, ty se nemusíš starat o domácnost, ty máš spoustu volného času, takže udělej tohle, tohle a tohle.“

„Kristýna, 23 let: Chodím na brigády a moje šéfová mě dobře zná. Dost často jsem musela zůstat v práci déle, protože jsem vlastně sama a za nikým nepospíchám.“

Sami participanti/tky se hájili tím, že i když jsou sami, tak to přece neznamená, že nemají jiné záliby, povinnosti a přátelé. Považovali to za nespravedlivé chování, ale pokud nechtěli z práce odejít, nemohli si toho příliš dovolit. Tady je zřejmé, že jejich obhajoba neměla žádný smysl, protože mohli přijít o pracovní místo „jen“ kvůli tomu, jak jsou skrze jejich způsob žití vnímáni.

Poslední tlak, který participanti/tky identifikovali, byl tlak médií. Média nám neustále zobrazují stereotypy, a to v podobě televizních seriálů či filmů, kde je základem manželství a rodina. Na sociálních sítích se zase objevuje množství informací a fotek od lidí, kteří jsou partneři a mají děti.

Participanti/tky často hovořili o obtěžování, někdy až o zpochybnění jejich životního stylu.

„Kateřina, 32 let: Ted' mám třeba plný facebook svateb a dětí a začíná to být až otravný. Někdy cítím, že to se to valí ze všech stran, z televize, z počítače i od rodičů ... až někdy začnu uvažovat, nedělám něco špatně?“

Tím, jak média neustále zobrazují a idealizují manželství a rodinu, utvrzují společnost ve většinových standardech chápání partnerství a tím de facto zpochybňují alternativní životní styly včetně singlovství. Jak ukazují výzkumy, tradiční partnerství, manželství a rodina zůstává nadále základním cílem pro většinu lidí (Tuček 1998, s. 63-69).

4.4 Obhajoba singlovství jako životního stylu

Na otázku, jak lidé obhajují svůj životní styl před případnými tlaky okolí, participanti/tky odpovídali často rozdílně. Někteří dokonce žádnou obhajobu neměli. Sami tento styl chtějí zastávat, jsou s ním spokojeni a nemají potřebu se někomu obhajovat. To, že se neobhajují, ovlivňuje jejich vztahy s blízkým okolím. Více se setkávají se stejně smýšlejícími lidmi, tedy se *singles* než s vlastní rodinou, a někdy se uzavírají nebo se straní.

„Michal, 33 let: Nebaví mě to pořád doma poslouchat, chci se bavit a ne pořád, že vše dělám špatně. To radši jdu ven s kámoši, kteří mě chápou.“

Pokud se ale lidé hájili, tak nejvíce v rodině. Snažili se obhajovat pravdivě, protože kdyby používali smyšlené strategie a obhajoba by nebyla na základě pravdy, lhali by tak vlastně sami sobě. Mohlo by tak dojít ke zpochybnění jejich životního stylu i sebe samých. Začali by se sami sebe ptát, jestli tedy opravdu chtějí singlovství zastávat, když ani nedokážou říct popravdě, co jim přináší a proč tak žijí.

„Petr, 25 let: Říkám tak jak to je, třeba to jenom trochu jinak podám rodině a jinak kamarádům, kterým to řeknu třeba s větším humorem. Ale říkám to tak, jak to cítím. Určitě nemám nepravdivý strategie.“

Obsah obhajoby byl různého typu. Participanti/ky zmiňovali, že jim tento styl přináší i pozitiva, jsou šťastní jako nikdy předtím a nejsou na nikom závislí. Často se především participantky chtěli seberealizovat skrze své zaměstnání a novou profesi (ti, kteří dostudovali a nastoupili na pracovní trh) a v tom by jim partnerství bránilo. Tuto obhajobu okolí (nejčastěji rodina) přijalo velmi kladně, protože pochopili, že v tento okamžik není vhodný čas na budování partnerského života a posléze rodiny.

„Iveta, 36 let: Snažím se obhájit tím, že jsem moderní žena, která umí vydělat peníze. Tady ten problém není, protože já nejsem na nikom finančně závislá. Vlastně se obhajuji i tím, že si doma zvládnou vše sama. Nemám problém, vše si zařídím.“

„Kateřina, 32 let: V poslední době hodně říkám, že jsem jako začínající právnička pracovní vytížená, jsem po škole a musím si budovat tu kariéru. Teď se potřebuji a chci věnovat především mé práci a zálibám, které mi přinášejí radost do života.“

Obecně především rodičům participanti/ky namítali, ať jsou rádi, že nemají své vlastní rodiny, protože jinak by s nimi netrávili tolik času a nemohli by jim pomáhat.

„Ondřej, 39 let: Říkám jim pravdu, že takhle jsem spokojený a šťastný a ať jsou rádi, že jsem v pohodě. ... Tím se vlastně u nich i někdy obhajuji, říkám jim, že kdybych měl rodinu, tak bych tak často k nim nejezdil a nepomáhal bych jim.“

Co se týká účinnosti obhajob participantů/tek, úspěšné byly jen některé. Hodně záleželo na prostředí, kde k obhajobě docházelo i na stáří participantů/tek. Obecně platilo, že lépe své singlovství obhájili starší participanti/ky než ti mladší, i když dle mých zjištění je na ně kladen větší tlak. Je to paradoxní a zajímavý poznatek v porovnání s mým předchozím zjištěním, že na starší participanty/ky je vyvíjen větší tlak, a přesto své singlovství lépe obhájí. Důvodem jejich akceptovatelnější obhajoby může být větší uvědomění a dlouhodobější zastávání dobrovolného singlovství. Jejich hlavním argumentem přitom byla finanční situace a určitá

samostatnost a stabilita. U mladších participantů/tek byly argumenty o svobodě, nezávislosti a nezávaznosti brány spíše negativně, jako sobeckost. U všech pak platilo, že pokud už měli snahu se obhajovat, šlo jim to daleko lépe v prostředí přátel než v rodině. Rodina měla se singlovstvím největší problém prakticky u všech participantů/tek. Roli v tom hrálo standardní očekávání rodičů – partnerský život, potomci atd. Jediné obhajoby, které v tomto směru fungovaly, byl důraz na podporu a pomoc single dětí především starším rodičům a seberealizace skrze novou profesi.

4.5 Prezentace singlovství jako životního stylu

Pokládala jsem i otázku, jak participant/ky prezentují svůj životní styl. Z výzkumu vyplynulo, že participant/ky se za svůj životní styl nestydí, protože si ho sami vybrali a dávají to patřičně najevo.

„Kateřina, 32 let: Dávám to najevo, protože člověk se tomu nevyhne. Já občas něco povím, že jsem třeba měla nějakého milence, prostě krátkodobý vztah. Jasně se tak prezentuji, mám volnost, teď si jdu tam, občas sem.“

„Petr, 25 let: Určitě se chovám tak, jak bych se asi nechoval, kdybych měl trvalý vztah. Souvisí to možná s tím kamarádstvím, jsem se všemi kamarád, co se týče holek tak nikoho nebalím, ale ani neodmítám. Jsem takový happy a free, nic mi nechybí.“

Jejich chování vykazuje podobné charakteristiky. Často si užívají, baví se, vyjadřují své singlovství, protože jsou na něj pyšní. Prezentují se druhým jako svobodní jedinci, kterým to ale nevadí a jsou v tomto stavu spokojení. Nechtějí, aby se okolí na ně dívalo jako na smutné a opuštěné *singles*, kteří jsou sami pouze ze zoufalství, protože především žena, která žije sama, je často považována za velmi zoufalou osobu, která neplní očekávání společnosti (odkaz na starou pannu) (Taylor 2012, s. 35). Společnost, ale i média často zobrazují *singles* (především muže) jako skupinu lidí, kteří se neustále pohybují kolem barů, baví se a užívají si, často chodí na party a navazují množství sexuálních schůzek (Stein 1975, s. 496).

Z výpovědí participantů/tek by se tedy dalo říci, že sami produkují stereotypy, které se o nich vytvářejí, ale pouze výše zmíněnou podobu (bavící se, užívající si, svobodomyšlní, navazující bezpočet sexuálních schůzek apod.)

4.6 Nároky společnosti na single muže a single ženy

V mé práci se také potvrdilo, že nároky společnosti jsou mnohem větší na ženy než na muže. Singlovství je posuzováno dle genderu. *„Na samostatně žijící muže a samostatně žijící ženy je nahlíženo jinak, jsou na ně uplatňována jiná měřítko; muži a ženy mají pro toto postavení jiné motivace; jinak je prožívají; a zároveň jim tato situace něco jiného přináší, každý gender z něj těží odlišným způsobem.“* (Radimská, Tomášek 2003, s. 10)

Z výpovědní participantů tedy vycházelo, že žena je častěji dotazována, proč je sama a s rostoucím věkem tlaky přibývají a zintenzivňují se. Existuje dvojitý metr, protože na single ženu je v určitém věku vždy nahlíženo hůře a pesimističtěji než na single muže. Z jednoho výzkumu vychází, *„že rodina byla a zůstala pro ženy primárním sociálním světem, respektive mikrosvětem.“* (Vodáková 1995, s. 45) Žena je stále spojována s mateřstvím, a pokud svým životním stylem neodpovídá těmto standardům je hodnocena výrazně negativně. U muže byl tento stav brán shovívavěji a byl společností více akceptovaný.

„Kristýna, 23 let: Myslím, že ta rodina hraje velkou roli. Žena je pořád spojována hodně s mateřstvím. Na single ženu je určitě nahlíženo společností hůře, když například nemá ve 30 letech stálého partnera, než na single muže ve stejném věku.“

„Petr, 25: Já si myslím, že větší nároky jsou určitě na ženu. Ta žena z toho pořád vychází hůře, což je nespravedlivé. Je pravda, že single ženy jsou asi brány pořád jako „zvláštější“ než muži. Asi díky tomu, že ona má mít ty děti a rodinu, ale muž je podle mě taky hodně důležitý při výchově, takže to moc nechápu...“

Také je tu zastáván názor, že single muži si tento styl života vybrali sami a dobrovolně, kdež to single ženy jsou samy z důvodu nenaleznutí vhodného muže, s kterým by popřípadě založily rodinu. Také dlouhou dobou bylo dominantně mimo jiné i sociologií přijímáno, že single ženy jsou více izolované, osamělé a mají pocity nedostatečnosti (Radimská, Tomášek 2003, s. 10). Dalo by se říci, že tento nespravedlivý model vychází z historie, kde žena byla po dlouhou dobu spojována pouze s domácností a rodinou.

Ale i přes to všechno, i když ženy musí čelit větším tlakům a očekáváním, které se vztahují k naplnění základních norem společnosti, rozhodly se single život zastávat díky výhodám, který jim umožňuje (seberozvíjení a seberealizaci) (Kaufmann 1999 in Radimská, Tomášek 2003, s. 10). I z výpovědí participantek je jasné, že singlovství je pro ně nástrojem, kterým jim umožní seberealizaci a seberozvoj.

„Nikola, 26: Nemusím se řídit podle někoho, můžu si svůj čas zorganizovat, tak jak chci já a hlavně rozvíjet své schopnosti a nadání.“

„Kateřina 23: Mojí prioritou je seberealizace, která je hodně spojená s mojí profesí. Chci se soustředit na práci, abych něco dokázala a seberealizovala se. Takže singlovství mi umožňuje rozvoj. Ta práce mě baví a je pro můj osobní život důležitá.“

5 ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zaměřit se na dobrovolné singlovství. Zvláštní důraz při výzkumu kladu na vnější vlivy a tlaky vůči single jedincům a na jejich reakci na tyto vlivy, popřípadě obhajobu svého životního stylu. Dále, jak lidé své singlovství na veřejnosti prezentují, jaký má singlovství vliv na sociální vazby a jestli existuje rozdílné společenské očekávání a nároky na single ženu a single muže. Základní zjištění vycházející z rozhovorů následně posloužilo k interpretaci dat a vyvození zásadních závěrů.

Singlovství jako životní styl je u participantů/tek pojímán jako dlouhodobý a dobrovolný stav, který většina zastává několik let. Tím, že se prezentují, vyjadřují i hájí svůj způsob žití, singlovství se stává součástí jich samotných. *Singles* se rádi prezentují jako svobodní lidé a jejich způsob žití dávají najevo, protože jsou na svůj styl života náležitě hrdí.

V práci se potvrdilo, že často dochází k problematizování životního stylu, především ze strany okolí jedince. Participanté pociťovali problémy způsobené tlakem vnějšího světa na jejich osobu. Je časté, že lidé vědomě vnímají, že jsou na ně vyvíjeny tlaky, jak z rodinného kruhu, tak u okruhu přátel, kteří už do manželství vstoupili (Stein 1975, s. 493). Životní styl singlovství čelil největším tlakům ze strany vlastní rodiny, což se týkalo především participantek (mateřství). Z toho vyplývá, že společnost se jinak dívá na single ženu a jinak na single muže. Muž byl rodinou kritizován především kvůli nenaplnění dlouhodobého partnerského vztahu, ale o rodičovství nebyla zmínka. Žena (především starší) byla častěji konfrontována s tím, že už by měla mít děti a založit si rodinu. Tím se také dokazuje, že tlaky společnosti na single ženy jsou mnohem větší než na single muže. Obecně ale rodina byla pro participanty/tky nejcitlivějším tématem a nejvíce je mrzelo, že díky volbě svého životního stylu nenaplnují některá přání svých rodičů. Provinilost z důvodu nenaplnění očekávání rodiny a blízkého okolí lidé velmi pociťují a často právě vina způsobí zpochybnění jejich single život (Stein 1975, s. 493).

Další problémy shledávali participanti/tky v zaměstnání a méně u přátel. Participanti/tky hledali především přátele, kteří budou vyznávat stejný či podobný životní styl, takže s nimi vycházeli dobře a k žádným zásadním problémům nedocházelo. V zaměstnání tlakům na participanty/tky docházelo od kolegů i nadřízených. Tento způsob chování lze interpretovat jako mírnou diskriminaci. Specifický a zajímavý tlak na participanty/tky vyvíjela média. Média hrají především v životě dnešní mladší generace velkou roli a potvrdilo se, že sociální sítě nebo filmový průmysl produkují stereotypy, které zpochybňují singlovství jako životní styl.

Zjištěním také bylo, že někteří participanti/tky žádnou obhajobu neměli a nesnažili se reagovat na okolí, které jejich singlovství zpochybňovalo a problematizovalo. Pokud se ale jedinci obhajovali, tak především pravdivě a nejvíce rodině. Odpovědi participantů/tek na otázku obhajoby svého života před okolím byly často rozdílné. Záleželo také na povaze participantů/tek a na prostředí, ve kterém žijí. Někteří volili spíše defenzivnější postoj, někteří byli v obhajobě agresivnější. A někteří si ani obhajobu nepřipouštěli, přestože byli nuceni svůj životní styl hájit.

Výzkum pomohl zodpovědět hlavní výzkumné otázky. Je potřeba si uvědomit, že se singlovství jako dobrovolné rozhodnutí jedince často pojí s různými očekáváními, nároky a přáními, které způsobují pro *singles* problém, protože se těmto představám nechtějí podřizovat.

Jsem si vědoma i určitých omezení či limitů výzkumu. Za ten největší limit považuji svůj věk. Díky intimnosti a osobitosti tématu jsem potřebovala, aby participanti byli sdílní a upřímní, což se mi ne vždy dostatečně podařilo. Podle mého názoru byl hlavním důvodem právě můj mladý věk, který mohl některé participanty/tky odradit od upřímnějších a otevřenějších odpovědí. Dalším výrazným omezením byly limity výběru vzorku participantů/tek. Tyto limity spočívaly především v tom, že jsem pominula některé faktory, které by částečně mohly ovlivnit tento výzkum jako je například vzdělání, socioekonomický stav nebo velikost obce, kde

participant/ka žije. Výzkum by o tyto faktory mohl být v budoucnu rozšířen, protože předpokládám, že by byly velké rozdíly ve zpochybňování a problematizování singlovství s ohledem na to, jakého vzdělání participant/ky dosáhli, jaký mají socioekonomický stav nebo v jak velké oblasti žijí (vesnice nebo město).

Závěrem bych chtěla zmínit, že singlovství je neustále společností vnímáno jako nestandardní a ojedinělý životní styl. Proto doufám, že časem bude singlovství považováno za normální způsob žití, který nebude plný stereotypů, diskriminace a negativních konotací. Zároveň doufám, že společnost singlovství přijme jako životní styl, který bude rovnoprávný s ostatními způsoby žití. Do budoucna by bylo zajímavé hodnotit toto téma s určitým časovým odstupem a porovnat výsledky těchto výzkumů z hlediska přístupu společnosti k singlovství.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

ADDIE, Elizabeth a BROWNLOW, Charlotte. Deficit and asset identity constructions of single women without children living in Australia: An analysis of discourse. *Feminism and Psychology*. 2014, vol. 24, no. 4, s. 423-439. ISSN 0959-3535.

BAČOVÁ, Viera. *Identita v sociální psychologii*. 1997. In VÝROST, Josef a SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

BLATNÝ, Marek a PLHÁKOVÁ, Alena. *Temperament, Intelligence, Sebepojetí*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR, 2003. ISBN 80-86620-05-0.

BRAUN, Virginia, CLARKE, Victoria. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 2006, vol. 3, no. 2, s. 77-101. ISSN 1478-0887.

BECK, Ulrich. *Riziková společnost – Na cestě k jiné moderně*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. ISBN 80-86429-32-6.

BUNGEON, Shelley. Couple Culture and the Production of Singleness. *Sexualities*. 2008, vol. 11, no. 3, s. 301-325. ISSN 1461-7382.

CARGAN, Leonard a MELKO, Matthew. Singles: Myths and Realities. 1982. In TOMÁŠEK, Marcel. Singles v České republice – o aktuálně probíhajícím výzkumu. *Gender rovné příležitosti*. 2003, výzkum roč. 3-4, s. 5-7. ISSN 1213-0028.

DE SINGLY, Francois. *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 1999. ISBN 80-7178-249-1.

DUFFKOVÁ, Jana, URBAN, Lukáš a DUBSKÝ, Josef. *Sociologie životního stylu*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.

DVOŘÁKOVÁ, Jana. *Morální usuzování. Vliv hodnot, osobnosti a morální identity*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4751-8.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

GIDDENS, Anthony. *Proměny intimacy: sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-262-0175-5.

JANDOUREK, Jan. *Úvod do sociologie*. 2. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7367-644-5.

KATRŇÁK, Tomáš. Moderní partnerské vztahy a jejich proměna v době pozdní modernity. *Sociologický časopis*. 2000, roč. 36, č. 3, s. 307-316. ISSN 0038-0288.

KATRŇÁK, Tomáš, LECHNEROVÁ, Zdeňka, PAKOSTA Petr a FUČÍK, Petr. *Na prahu dospělosti*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-352-3.

KAUFFMANN, Jean-Claude. *La femme seule et le Princ charmant*. 1999. In RADIMSKÁ, Radka a TOMÁŠEK, Marcel. *Singles – nový životní styl a jeho genderová specifika v České republice. Gender, rovné příležitosti*. 2003, výzkum roč. 1-2, s. 10-11. ISSN 1213-0028.

KEITH, Pat. Two models of singleness: Managing an atypical marital. *International Journal of Sociology of the Family*. 1980, vol. 10, no. 2, s. 301-310. ISSN 0973-2039.

KUHN, Manfred. How Mates Are Sorted. 1955. In STEIN, Peter. Singlehood: An Alternative to Marriage. *The Family Coordinator*. 1975, vol. 24, no. 4, s. 489-503. ISSN 0014-7214.

LINKOVÁ, Marcela. Singles: životní styl nebo z nouze cnost? *Přítomnost: Politický a kulturní čtvrtletník*. 2002, s. 45-47. ISSN 1213-0133.

MACEK, Petr, ČERMÁK, Ivo a HŘEBÍČKOVÁ, Martina. *Agrese, identita a osobnost*. 1. vyd. Tišnov: Sdružení SCAN, 2003. ISBN 80-86620-06-9.

MIOVSKÝ, Michal. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-08-0.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

MYRICKS, Noel, a RUBIN, Roger. Sex laws and Alternative Life Styles. *The Family Coordinator*. 1977, vol. 26, no. 4, s. 357-360. ISSN 0014-7214.

ORTOVÁ, Jitka. *Způsob života a kultura*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. ISBN 80-7066-040-6.

PECHAR, Jiří. *Být sám sebou. Pojem identity a jeho meze*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Hynek, s.r.o., 1995. ISBN 80-85906-13-9.

RADIMSKÁ, Radka a TOMÁŠEK, Marcel. Singles – nový životní styl a jeho genderová specifika v České republice. *Gender, rovné příležitosti*. 2003, výzkum, roč. 1-2, s. 10-11. ISSN 1213-0028.

REYNOLDS, Jill a WETHERELL, Margaret. The Discursive Climate of Singleness: The Consequences for Women's Negotiation of a Single Identity. *Feminism and Psychology*. 2003, vol. 13, no. 4, s. 489-510. ISSN 0959-3535.

SAK, Petr. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

STAPLES, Robert. The Word of Black Singles: Changing Patterns of Male-Female Relationships. 1981. In TOMÁŠEK, Marcel. Singles v České republice – o aktuálně probíhajícím výzkumu. *Gender rovné příležitosti*. 2003, výzkum roč. 3-4, s. 5-7. ISSN 1213-0028.

STEIN, Peter. Singlehood: An Alternative to Marriage. *The Family Coordinator*. 1975, vol. 24, no. 4, s. 489-503. ISSN 0014-7214.

STEIN, Peter. Single life: Unmarried Adults in Social Context. 1981. In TOMÁŠEK, Marcel. Singles v České republice – o aktuálně probíhajícím výzkumu. *Gender rovné příležitosti*. 2003, výzkum roč. 3-4, s. 5-7. ISSN 1213-0028.

TAYLOR, Anthea. *Single Women in Popular culture*. Palgrave Macmillan: Basingstoke, 2012. ISBN 9780230273825.

TOMÁŠEK, Marcel. Singles v České republice – o aktuálně probíhajícím výzkumu. *Gender rovné příležitosti*. 2003, výzkum roč. 3-4, s. 5-7. ISSN 1213-0028.

TOMÁŠEK, Marcel. Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabituující jednotlivce v České Republice. *Sociologický časopis*. 2006, roč. 42, č. 1, s. 81-105. ISSN 0038-0288.

TUČEK, Milan a kol. *Česká rodina v transformaci – Stratifikace, dělba rolí a hodnotové orientace*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1998. ISBN 80-85950-45-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VODÁKOVÁ, Alena. Hodnotový svět žen a jeho paradoxy. *Sociologický časopis*. 1995, roč. 31, č. 1, s. 39-47. ISSN 0038-0288.

VYNCKE, Patrick. Lifestyle Segmentation. *European Journal of Communication*. 2002, vol. 17, no. 4, s. 445-463. ISSN 1460-3705.

Internetové zdroje

KHOLOVÁ, Linda. Láska za časů singles. In: *Lidovky.cz* [online]. 23. 3. 2007 [cit. 15. 1. 2015]. Dostupné z: http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/laska_za_casu_singles_www_lidovky_cz.htm.

TOMÁŠEK, Marcel. Proč bydlíme sami. In: *Portál.cz* [online]. 7. 3. 2007 [cit. 20. 4. 2015]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=21910>.

TOMÁŠEK, Marcel. Konec tradiční rodiny? Od tradiční rodiny k singles a zpět k jiným vztahům. In: *Socioweb.cz* [online]. 31. 11. 2007 [cit. 25. 1. 2015]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=290&lst=107>.

7 RESUMÉ

The thesis focuses on individuals that are called singles, it means people who are not married and not in relationship. Those who decided to live alone optionally are especially important in this work. It means that being single is part of their identity and personality as well as their way of life. The thesis makes an inquiry whether there is questioning or impeachment of being single, and if the answer is positive, what kind of defence singles choose. Chosen methodology of the thesis is qualitative. Half structured interviews were taken with eight chosen participants. The age of the participants was between 21 and 39 years and both sexes were equally represented. Gender perspective was also included in the research, because the requirement of the society on single men is different from requirement on single women.

The main finding of the thesis is that there is problematic approach on the singles and their lifestyle, there is especially pressure from the people around. The biggest pressure comes from the families of the participants, and mostly women were confronted with the idea, that they should have family and children. Other problems appeared at work and less often among friends. There could be questioning of their lifestyle through mass-media, because they also participate on pressure on singles. Other finding is that not all the individuals defend their lifestyle, although they participate in it, and if they defended themselves, it was mostly in their families. The content of defence was very different and it is described in the analysis.

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Struktura hlavních témat a otázek při rozhovoru

1. Jakou roli singlovství ve Vašem životě hraje? Jak pojmáte singlovství jako Váš životní styl a součást identity? Z jakých důvodů jste si zvolily tento způsob žití a co Vám přináší za pozitiva? – SINGLOVSTVÍ JAKO ŽIVOTNÍ STYL A SOUČÁST IDENTITY
2. Pociťujete určité problematizování Vašeho životního stylu, v tomto případě single života? Setkáváte se s nějakými problémy ve vašem okolí? V jakých situacích nebo v prostředí se Váš životní styl stává problémem? – PROBLEMATIZOVÁNÍ
3. Jak obhajujete Vaše singlovství? Jak obhajujete svůj životní styl před případnými tlakem okolí? Máte nějaké strategie, kterými obhajujete svůj životní styl? – OBHAJOBÁ, STRATEGIE
4. Je pravda, co ostatním říkáte nebo to říkáte jenom proto, abyste se zbavili nátlaku okolí, a ve skrytu duše to cítíte jinak, ale nechce to dávat najevo? Je Vaše obhajoba nebo strategie životního stylu, kterou použijete založená na pravdě? - OBHAJOBÁ, STRATEGIE
5. Jak se prezentujete ve styku s ostatními? Jak prezentujete Váš životní styl? – PREZENCE
6. Jaký má Vaše singlovství a následná obhajoba životního stylu vliv na Vaše okolí?
7. Myslíte si, že se nároky společnosti na muže a ženy liší? Pokud si myslíte, že ano, tak pro koho jsou podle Vás nároky větší a proč? Jaké jsou podle Vás nároky na muže a nároky na ženu? V čem se nároky liší? – NÁROKY SPOLEČNOSTI